

Instytut Biologii Ssaków
Polskiej Akademii Nauk
Białowieża

Wydział Zarządzania
Katedra Turystyki i Rekreacji

Potencjał dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Podlasia na rzecz zrównoważonego rozwoju turystyki

Program seminarium
Streszczenia wystąpień

Lipowy Most k. Supraśla, 5 września 2011 roku

PREFEKT
Podlaskie Regionalne Forum
Wymiany Wiedzy o Środowisku

Projekt "Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS", finansowany jest przez 7. Program Ramowy Wspólnoty Europejskiej (FP7 2010-2013), umowa o dotację nr 245737.

Działanie:

„Podlaskie Regionalne Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT”

Dyrektor Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk:

Andrzej Zalewski

Koordynator projektu “Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS”:

Bogumiła Jędrzejewska

Koordynator administracyjny projektu “Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS”:

Katarzyna Kubicka

Koordynator działania „Podlaskie Regionalne Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT”:

Dorota Ławreszuk

Strona internetowa projektu “Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS”:

<http://www.bioconsus.pl/>

Strona internetowa działania „Podlaskie Regionalne Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT”:

<http://www.forumpodlaskie.pl/>

Poniedziałek, 5 września 2011 roku

- 8:00-9:00 Rejestracja uczestników
- 9:00-9:15 **Otwarcie seminarium** – prof. dr hab. Bogumiła Jędrzejewska/mgr inż. Dorota Ławreszuk, Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża, Jadwiga Dąbrowska Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna, Białystok, dr hab. prof. PB Marcin Smoleński, Katedra Turystyki, Wydział Zarządzania Politechniki Białostockiej, Białystok
- 9:15-9:35 **Kierunki rozwoju turystyki na podstawie Programu Rozwoju i Zagospodarowania Turystycznego w województwie podlaskim** – mgr Bożena Pogorzelska, Departament Edukacji, Sportu i Turystyki, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok
- 9:35-9:50 **Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna – jej rola i działania** – Jadwiga Dąbrowska, Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna, Białystok
- 9:50-10:10 **Niewykorzystany potencjał kulturowy i przyrodniczy regionu na przykładzie Krainy Otwartych Okiennic** – dr Mirosław Stepaniuk, Stowarzyszenie Dziedzictwo Podlasia, Puchły, Narew
- 10:10-10:30 **Ekoturystyka – obszary chronione szansą czy barierą w rozwoju turystyki?** – dr Grzegorz Chocian, Ekoton Sp. z o.o., Białystok

10:40 -11:00 PRZERWA NA KAWĘ

- 11:00-11:20 **Studium zagospodarowania regionu Puszczy Białowieskiej** – dr hab. prof. PB Marcin Smoleński, Katedra Turystyki i Rekreacji, Wydział Zarządzania Politechniki Białostockiej, Białystok
- 11:20-11:40 **Kreowanie marki turystycznej obszarów cennych przyrodniczo poprzez rozwój szlaków kulturowych** – dr inż. Romuald Ziółkowski, Katedra Turystyki i Rekreacji, Wydział Zarządzania Politechniki Białostockiej, Białystok
- 11:40-12:00 **Turystyka przyrodniczo-leśna podstawą systemu udostępnienia lasów** – mgr inż. Waldemar Sieradzki, Nadleśnictwo Krynki, Lasy Państwowe, Poczopek, Szudziałowo
- 12:00-12:20 **Szkolenie przewodników terenowych do pracy na obszarach cennych przyrodniczo (doświadczenia z Białowieży)** – dr Czesław Okołów, Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Białowieży, Białowieża
- 12:20-12:30 **Rozwój bazy noclegowej i ruchu turystycznego na obszarze Puszczy Białowieskiej w latach 1997-2010** – mgr inż. Dorota Ławreszuk, Bogumiła Jędrzejewska, Agnieszka Krukowska, Monika Koczek-Szabałowska, Monika Pietruczuk, Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża
- 12:30-12:50 **Kategoryzacja kwater z obszaru Puszczy Białowieskiej** – dr Mirosław Stepaniuk, Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”, Hajnówka
- 12:50-13:10 **Haćki – szanse i bariery produktu turystycznego** – Jan Mordań, Towarzystwo "Haj", Haćki, Bielsk Podlaski

13:10-14:10 PRZERWA NA OBIAD

- 14:10-14:30 **Lokalna Grupa Działania „Puszcza Knyszyńska” na rzecz rozwoju produktu turystycznego i promocji Puszczy Knyszyńskiej** – mgr Adam Kamiński, Lokalna Grupa Działania „Puszcza Knyszyńska”, Supraśl
- 14:30-14:50 **Produkt turystyczny na obszarach Natura 2000 na przykładzie Bagien Biebrzańskich** – mgr Katarzyna Ramotowska, Biebrza Eco-Travel, Biuro Usług Przewodnickich, Goniądz
- 14:50-15:10 **Perspektywa utworzenia przyrodniczych wiosek tematycznych w Dolinie Bugu** – Krzysztof Jurczak, Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Białystok
- 15:10-15:30 **Suraż – zaginione światy** – mgr Sławomir Halicki, Urząd Miejski w Surażu, Suraż
- 15:30-15:50 **„Opowieści z Narwi” potencjałem dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Podlasia** – mgr Marcin Staniurski, mgr Aleksandra Gierwat, Fundacja Partnerstwo Dorzecza Narwi, Łomża

15:50-16:10 PRZERWA NA KAWĘ

- 16:10-17:00 **Stare sady jako atrakcja turystyczna oraz środek edukacji ekologicznej – prezentacja projektu z Niemiec** – mgr Anika Hensel, Main Aeppel Haus Frankfurt n. Menem, Niemcy
- 17:00-17:20 **Turystyka zrównoważona na Podlasiu** – mgr Eugeniusz Wiśniewski, Podlaskie Stowarzyszenie Agroturystyczne, Kuryły, Sokółka
- 17:20-17:40 **Samorządy a rozwój turystyki w regionie Puszczy Białowieskiej** – mgr Walentyna Gorbacz, Starostwo Powiatowe w Hajnówce, Hajnówka
- 17:40-17:50 **Podsumowanie i zakończenie seminarium** – prof. dr hab. Bogumiła Jędrzejewska/mgr inż. Dorota Ławreszuk, Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża, Jadwiga Dąbrowska, Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna, Białystok, dr hab. prof. PB Marcin Smoleński, Katedra Turystyki, Wydział Zarządzania Politechniki Białostockiej, Białystok

Grzegorz Chocian

Ekoturystyka – obszary chronione szansą, czy barierą w rozwoju turystyki

EKOTON Sp. z o.o.
ul. Św. Rocha 5 lok 210 A, 15-879 Białystok
e-mail: grzegorz@ekoton.pl

Rezultaty projektu „Centrum Zielonych Technologii” 2006-2008, widziane przez pryzmat ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 X 2008 roku.

Rozwój turystyki niesie za sobą liczne wyzwania. Ciągła potrzeba podnoszenia standardu obsługi ruchu turystycznego wymusza konieczność stosowania nowych technologii i nowych metod obsługi klienta. Turysta coraz częściej wybiera wygodne formy podróżowania i spędzania czasu. Nie zawsze są one zgodne z zasadami ekorozwoju. Projekt „Centrum Zielonych Technologii” realizowano w ramach środków Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, w latach 2006-2008. Skierowany był do osób prowadzących działalność turystyczną na obszarach wiejskich i przyrodniczo cennych.

Celem projektu było wypracowanie drogi takiego odpowiedzialnego wykorzystywania walorów przyrodniczych, aby stały się sprzymierzeńcami i szansą dla małych i średnich przedsiębiorstw, a nie przeszkodą w ich rozwoju. W ramach projektu opracowano też i zatwierdzono przez instytucję akredytującą modułowy program szkoleń zawodowych w ekoturystyce. Projekt miał charakter badawczy. Realizowano go w trzech obszarach województwa podlaskiego: północnym, centralnym, i południowo-wschodnim. We współpracy z beneficjentami, na bieżąco analizowano zjawiska gospodarcze i prawne. W trakcie badań rynku przedsiębiorców i ich współpracowników zgromadzono kilkaset grup analiz.

Wyniki badań wskazały na niezadowolającą znajomość przepisów prawa. Ponad połowa osób badanych (55%) wskazała, że nie zna regulacji prawnych dotyczących ochrony środowiska. Pomimo braku pełnej wiedzy na temat przepisów ochrony środowiska, aż 99% osób stwierdziło, że ekoturystyka ma szansę rozwoju w województwie Podlaskim. Na pytania opisowe dotyczące rodzaju problemów, które w największym stopniu utrudniają rozwój ekoturystyki, najwięcej odpowiedzi dotyczyło gospodarki odpadami stałymi i ciekłymi – niemal 30%. Ponadto beneficjenci uważali, że istotnym problemem w rozwoju ekoturystyki jest niewystarczająca promocja produktów turystycznych i dostępność komunikacyjna regionu. Pośród odpowiedzi opisujących bariery w rozwoju infrastruktury turystycznej wielokrotnie pojawił się temat dialogu społecznego i tzw. „ekoterroryzmu”. Miał on związek z toczącym się w okresie realizacji projektu problemem z obwodnicą Augustowa, ale stał się też zwiastunem poważniejszych problemów w przyszłości.

W związku ze zidentyfikowanym problemem tzw. „ekoterroryzmu”, po zakończeniu projektu, dokonano analizy odnotowanego zjawiska w województwach: podlaskim, kujawsko-pomorskim, mazowieckim, śląskim i dolnośląskim. Wraz z grupą interesariuszy rozwoju projektów infrastrukturalnych zdefiniowano nowe zjawisko. „Ekoterroryzm” jest to wymuszanie stanowisk i postaw w efekcie istnienia nieprecyzyjnych zapisów prawa, uznaniowości decyzji, i braku kar, za blokowanie inwestycji, i pomawianie inwestorów. W efekcie tak zdefiniowanego pojęcia dokonano ponownej oceny szans rozwoju turystyki w województwie podlaskim. Stwierdzono, że przyczyna utrudnień w rozwoju infrastruktury turystycznej nie leży po stronie obecności obszarów chronionych. Ponadto przyczyną tych utrudnień jest powierzchowna znajomość praw związanych z ochroną środowiska pośród inwestorów i niedookreślone zapisy ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, o udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 X 2008 roku (Dz.U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) rozporządzeń odnoszących się do niej. Ponadto przyczyną jest niezgodna z intuicyjnym rozumieniem zasad dialogu społecznego postawa niektórych organizacji ekologicznych, a także mająca charakter szkodliwego dla rozwoju regionów „zielonego liberum veto”. Dlatego zasadnym jest przekonanie, iż dziedzictwo przyrodnicze Podlasia jest szansą rozwoju ekoturystyki i regionu, o ile doprecyzowane zostaną przepisy prawa krajowego.

Jadwiga Dąbrowska

Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna – jej rola i działania

Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna
ul. Malmeda 6, 15-440 Białystok
e-mail: dyrektor_prot@podlaskieit.pl

Regionalne Organizacje Turystyczne (ROT) stanowią forum współpracy samorządów terytorialnych, zawodowych organizacji branżowych i podmiotów gospodarczych działających w turystyce. Regionalne Organizacje Turystyczne utworzono w celu zapewnienia profesjonalnej promocji turystycznej regionu, decyzją wszystkich zainteresowanych rozwojem i promocją turystyki podmiotów w regionie. Łącząc różne podmioty, doświadczenia i interesy ROT-y zapewniają bardziej skuteczną i skoordynowaną promocję, a także lepsze wykorzystanie, rozproszonych jak dotąd środków promocyjnych.

Członkami Regionalnej Organizacji Turystycznej jako organizacji współpracy samorządu terytorialnego i lokalnej branży turystycznej są: jednostki samorządu (samorząd województwa, powiatu, gminy, związki gmin), podmioty działające w lokalnej branży turystycznej (np.: Regionalna Izba Turystyki, Izba Gospodarcza, przedsiębiorcy – hotelarze, biura podróży, restauratorzy, zarządcy atrakcji turystycznych itd.) oraz inne jednostki zainteresowane rozwojem turystyki.

Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna, jest stowarzyszeniem działającym na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. 2001 Nr 79, poz. 855 z późn. zm.), ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz.U. Nr 62 poz. 689 z późn. zm.) oraz Statutu.

Rejestracja stowarzyszenia nastąpiła 22.10.2002 roku, a wpis do KRS odbył się 20.02.2003 roku.

Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna (PROT) została powołana i działa w celu:

- kreowania i promowania pozytywnego wizerunku województwa na krajowych i zagranicznych rynkach turystycznych;
- wspierania rozwoju turystyki zgodnie ze strategią rozwoju województwa;
- wspomagania programów oraz planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej w województwie;
- integrowania środowisk lokalnych, w tym gmin i powiatów województwa w sprawach z zakresu turystyki;
- koordynowania wszelkich działań proturystycznych;
- tworzenia warunków do powstawania i promowania produktów turystycznych;
- propagowania i podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego służących rozwojowi turystyki;
- doskonalenia kadr obsługi turystyki;
- prowadzenia badań marketingowych oraz analiz w zakresie turystyki;
- koordynowania systemu informacji turystycznej w regionie;
- propagowania działalności z zakresu krajoznawstwa, ekologii oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego.

Dla osiągnięcia powyższych celów PROT:

- współpracuje z organami administracji rządowej i samorządowej oraz przedsiębiorcami działającymi w zakresie turystyki;
- współpracuje z osobami fizycznymi i innymi osobami zarówno posiadającymi, jak i nie posiadającymi osobowości prawnej, realizującymi cele i zadania w zakresie promocji i rozwoju gospodarczego;
- prowadzi akcje promocyjne województwa w zakresie turystyki;
- działa na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej regionu;
- koordynuje organizację imprez turystycznych;
- gromadzi dane z zakresu informacji turystycznej;
- prowadzi działalność edukacyjną, szkoleniową oraz wydawniczą;
- prowadzi Centrum Informacji Turystycznej w Białymstoku i współpracuje z punktami informacji turystycznej z obszaru województwa;
- organizuje konkursy i objazdy studyjne;
- prowadzi działalność gospodarczą dla realizacji celów statutowych.

Działania PROT:

1. Prowadzenie Centrum Informacji Turystycznej.
2. Badanie ruchu turystycznego.
3. Certyfikacja jednostek informacji turystycznej w województwie podlaskim.
4. Organizacja imprez turystycznych:
 - Podlaskie Targi Turystyczne w Białymstoku,

- o Międzynarodowy Festiwal Kuchni w Białymstoku.
- 5. Udział PROT w krajowych targach turystycznych i imprezach promocyjnych.
- 6. Udział PROT w zagranicznych targach turystycznych.
- 7. Wydawnictwa.
- 8. Konkursy:
 - o współorganizacja konkursu fotograficznego wspólnie ze Spółdzielnią Produkcyjno-Handlową Krynka,
 - o organizacja konkursu na „Najlepszy Produkt Turystyczny Certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej”.
- 9. Organizacja szkoleń, warsztatów i konferencji.
- 10. Organizacja wizyt studyjnych.
- 11. Realizacja projektów.

Walentyna Gorbacz

Samorządy a rozwój turystyki w regionie Puszczy Białowieskiej

Starostwo Powiatowe w Hajnówce
ul. A. Żina 1, 17-200 Hajnówka
e-mail: promocja@powiat.hajnówka.pl

W oparciu o obowiązujące prawo znaczenie samorządów powiatowych i gminnych w rozwoju turystyki jest bardzo duże, choć nie zawsze turystyka jest tą dziedziną działalności samorządu, która zajmuje miejsce stosowne do istniejącego potencjału turystycznego. Jeśli chodzi o samorządy regionu Puszczy Białowieskiej to z pewnością turystyka powinna być ważnym elementem rozwojowym, który jednoczy w działaniu zarówno samorządy, organizacje pozarządowe i branżę turystyczną. Czy istnieje potrzeba przełożenia współpracy na działalność lokalnej organizacji turystycznej? Inicjatorami i następnie filarami (także finansowymi) takich organizacji są zwykle samorządy. Podejmowane w 2003 roku próby utworzenia lokalnej organizacji turystycznej w powiecie hajnowskim zakończyły się niepowodzeniem. Próby utworzenia były podejmowane również w Gminie Białowieża. A może pewnym rozwiązaniem na współdziałanie jest utworzenie klastra turystycznego – taką inicjatywę podjęła Gmina Białowieża.

Jednostek, które promują region Puszczy Białowieskiej jest wiele: starostwo powiatowe poprzez działania bieżące i realizację projektów we współpracy z gminami, nadleśnictwami i Białowieskim Parkiem Narodowym, gminy poprzez bieżące działania lokalne i akcje promocyjne w ramach projektów indywidualnych (Narewka, Białowieża), Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”, stowarzyszenia, indywidualni gestorzy branży turystycznej. Z pewnością w tych działaniach istnieje potrzeba większej konsolidacji sił i funduszy, więcej wspólnych działań promocyjnych z udziałem wszystkich jednostek.

Punkty informacji turystycznej są prowadzone przez samorządy, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK), Białowieski Park Narodowy. Tu również istnieje duże pole do współpracy, potrzeba stworzenia pewnego systemu, sieci przekazywania informacji, nawet w najprostszej formie.

Schroniska młodzieżowe – całoroczne w Białowieży, sezonowe w Dubiczach Cerkiewnych, Zajazd „Pod Akacją” w Narwi, Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Siemianówce, Pokoje Gościnne w „Hładyszce” w Kleszczelach – są prowadzone przez samorządy. Schroniska są jednostkami oświatowymi, spełniają zadania popularyzacji turystyki wśród dzieci i młodzieży. Należy zwrócić uwagę, że nie są to jednostki dochodowe, samorządy „dokładają” ze swoich budżetów na ich funkcjonowanie.

Samorządy podejmują szereg inicjatyw prowadzących do rozwoju turystyki. Starostwo Powiatowe w Hajnówce:

- prowadzi konkursy dotacyjne dla organizacji pozarządowych w dziedzinie turystyki (wspiera: odnawianie szlaków pieszych administrowanych przez PTTK i rowerowych administrowanych przez Starostwo, druk materiałów promocyjnych, organizację imprez kulturalnych itp.);
- współpracowało z WWF Polska przy wytyczaniu szlaków rowerowych a teraz je administruje i odnawia z funduszy własnych;
- w ramach projektów wytyczyło: szlaki rowerowe w tym Białowieski Szlak Transgraniczny (certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej na produkt turystyczny 2008) we współpracy z gminami i nadleśnictwami, oraz szlak rowerowy łączący powiat siemiatycki i hajnowski ze środków Fundacji Wspomagania Wsi;
- utworzyło sieć szlaków do Nordic Walking – Nordic Walking Park Kraina Puszczy i Żubra;
- prowadzi bieżącą działalność promocyjną – udział w targach turystycznych, przygotowanie i druk materiałów promocyjnych, promocja w mediach, organizacja imprez promocyjnych i rajdów rowerowych.

Sławomir Halicki

Suraż – zaginione świąty

Urząd Miejski w Surażu
ul. 11 Listopada 16, 18-105 Suraż
e-mail: umsuraz@zetobi.com.pl

Gmina Suraż posiada wybitne walory kulturowe i przyrodnicze. Świadczy o tym bogata przeszłość historyczna Suraża oraz położenie gminy na terenie cennych obszarów chronionych. Suraż swoje istnienie datuje od XI wieku, kiedy powstał tu gród obronny Rusi Kijowskiej. Wcześniejsze osadnictwo potwierdza również blisko 200 stanowisk archeologicznych z różnych okresów. Do najcenniejszych należą cmentarzyska kurhanowe z okresu późnorzymskiego i wczesnego średniowiecza w Surażu, Zawykach, Doktorcach, Leszni, Średzińskich. Prawa miejskie Suraż otrzymał od księcia Kazimierza Jagiellończyka w 1445 roku będąc wówczas w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Do najcenniejszych zabytków gminy należą: grodziska średniowiecze w Surażu i Zawykach, układ przestrzenny miasta z XV-XVI wieku, zachowany do dzisiaj, obiekty sakralne w Zawykach i Surażu, cmentarze trzech wyznań w Surażu. Zabytki ruchome gminy można podziwiać aż w sześciu muzeach oraz izbach regionalnych w Surażu, Rynkach, Leszni, Kowalach.

Gmina Suraż położona jest w 40% na obszarach chronionych. Należą do nich Narwiański Park Narodowy oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi. W skład Obszarów Natura 2000 wchodzi ¾ terenu administracyjnego miasta oraz ¼ terenów wiejskich gminy. Na terenie niewielkiej gminy gniazduje ponad 100 par bociana białego, z tego blisko połowa we wsi Zawyki. Duże skupiska ptaków siewkowatych znajdują się na koszonych łąkach na północ od Suraża w granicach Narwiańskiego Parku Narodowego. Duże straty w środowisku powodują coroczne podtapianie łąk w dolinie Narwi na terenie całej gminy, uniemożliwiające ich rolnicze użytkowanie i powodujące sukcesję roślinności. Gmina Suraż w roku 2012 w blisko 100% rozwiąże problem gospodarki wodno-ściekowej oraz prowadzić będzie samodzielnie gospodarkę odpadami stałymi. Przygotowuje również dokumenty związane z gospodarką energetyczną polegającą na modernizacji linii wysokiego napięcia oraz budowy farmy wiatrowej oraz innych źródeł energii odnawialnej na terenie gminy.

Anika Hensel

Stare sady jako atrakcja turystyczna oraz ośrodek edukacji ekologicznej – prezentacja projektu z Niemiec

MainÄppelHaus Frankfurt n. Menem
Orchard Centre, Kirchgasse 9
60388 Frankfurt, Germany
e-mail: info@MainAeppelHausLohrberg.de

Od idei do innowacji

Regionalne centrum sadownicze "MainÄppelHaus Lohrberg" we Frankfurcie nad Menem zostało utworzone w 2003 roku jako stowarzyszenie ekologiczne i edukacyjne dotyczące sadów i ich produktów. "MainÄppelHaus Lohrberg" jest pierwszym centrum sadowniczym na obszarze Rhein-Main. Sady, w pasie zieleni otaczającym Frankfurt, są zagrożone ze względu na niewystarczającą pracę włożoną w ich utrzymanie, jak również w związku z poletkową własnością pól. Centrum sadownicze otrzymuje wsparcie ze strony organizacji ogrodniczych i ekologicznych.

Celem centrum jest zaangażowanie władz lokalnych, regionalnych organizacji oraz okolicznych mieszkańców w sadownictwo. Pełni ono również rolę miejsca spotkań i punktu, w którym można znaleźć informacje dotyczące wszystkich tematów związanych z sadami, ochroną przyrody i ogrodnictwem. Sklep ogrodniczy, ogród doświadczalny i zajęcia na sali seminaryjnej sprawiają, iż kontakt z naturą nabiera bardziej osobistego charakteru. Eksperti z centrum chętnie udzielają konsultacji i odpowiedzi na wszelkie pytania dotyczące różnego rodzaju uprawy i ogrodnictwa. Działania centrum dotyczące edukacji ekologicznej odnoszą się do osób w każdym wieku, z różnym wykształceniem, również do osób niepełnosprawnych i upośledzonych. Duży nacisk jest kładziony na oferty dla rodzin, dzieci i młodzieży. Ogród doświadczalny znajdujący się w obrębie centrum może być używany jako "zielona klasa" przez dzieci z przedszkola i klas szkolnych.

"MainÄppelHaus Lohrberg" organizuje różnorodne kursy na przycinanie drzewek owocowych, wyciskanie soku oraz oferuje zajęcia edukacyjne dla dzieci takie jak wycieczki i wykłady na różne tematy

dotyczące przyrody. Celem "MainÄppelHaus Lohrberg" jest budowa sieci inicjatyw na rzecz ochrony sadów w celu skoncentrowania pomysłów i energii. Ma to być w pełni wykorzystane poprzez zrównoważone zarządzanie i urzytkowanie zasobów, jak również edukację, informację i doradztwo w tematach związanych z przyrodą i ochroną sadów. Obecnie w centrum jest realizowanych kilka projektów: przycinanie drzew dla "ekopunktów", akcje przesadzania, wsparcie utrzymania łąk dla właścicieli ziemskich, oszacowanie plonowania drzew owocowych, analiza zarośli pod względem występowania nietoperzy we Frankfurcie oraz projekt edukacyjny z zakresu ochrony środowiska pt. "Niedaleko pada jabłko od jabłoni" dla osób niepełnosprawnych (edukacja ekologiczna).

Centrum "MainÄppelHaus Lohrberg" dąży do tego, aby sady zostały przyjęte jako bardzo cenne przyrodniczo siedliska, gdzie wymagania natury i ludzi idą w parze z ochroną obu stron.

Krzysztof Jurczak

Perspektywa utworzenia przyrodniczych wiosek tematycznych w Dolinie Bugu

Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
ul. Ciepła 17, 15-471 Białystok
e-mail: k.j1988@wp.pl

Minęło dziesięć lat, od kiedy zaczęły powstawać pierwsze wioski tematyczne w Polsce – miejsca mające ożywić wiejską gospodarkę poprzez stworzenie swego produktu turystycznego. Dziś mamy ich ponad dwadzieścia i w większości są to pomysły trafione, przynoszące wymierne dochody. Wioski takie stale powstają, a jeszcze więcej pomysłów czeka na realizację. Mamy już np. Wioskę Hobbitów, Wioskę Końca Świata, Wioskę Karate, czy Wieś Ducha Puszczy.

Podstawą działań tych miejsc jest obsługa turystyczna zorganizowanych grup, głównie dzieci w wieku szkolnym, mająca cel edukacyjno-rozrywkowy. Ważnym elementem funkcjonowania wsi jest sprzedaż pamiątek, wyprodukowanych w wioskach i dla nich charakterystycznych.

Moją propozycją są tematyczne wioski przyrodnicze, zorientowane wokół elementów przyrodniczych, np. Leśna Wioska, Wioska Ryb i Ptaków, Wioska Bagien. Tworzyłyby one całość tematyczną, aby przyciągnąć określoną grupę turystów lubiących dziką przyrodę – wycieczki szkolne, przyrodników, miłośników przyrody. Położenie doliny Bugu na trasie z zachodu Polski do Puszczy Białowieskiej daje nadzieję na dużą liczbę turystów zatrzymujących się w wioskach.

Idea została nagrodzona I miejscem w konkursie „Naturalnie się opłaca. Ekoinnowacje, czyli rozwiązania dla regionu w myśl zasad zrównoważonego rozwoju” Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku na początku 2011 roku. Po kilku miesiącach starań udało się stworzyć fundament pod budowę sieci do miejscowości centralnej, malowniczo położonego Mielnika n. Bugiem. Przyjeżdżać tu będą wycieczki szkolne w ramach Bardzo Zielonych Szkół, organizowanych przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”. Będą to grupy napędzające rozwój turystyczny miejsc odwiedzanych, m.in. przyrodnicze wioski tematyczne, w których będą powstawały coraz to nowe atrakcje, przyciągające kolejnych turystów. A pomysłów na warsztaty edukacyjne na łonie natury nie brakuje, zostaną przedstawione w wystąpieniu.

Adam Kamiński

Lokalna Grupa Działania „Puszcza Knyszyńska” na rzecz rozwoju produktu turystycznego i promocji Puszczy Knyszyńskiej

Lokalna Grupa Działania „Puszcza Knyszyńska”
ul. Piłsudskiego 64 (Centrum Edukacji), 16-030 Supraśl
e-mail: akaminski@puszczaknyszynska.org

Lokalna Grupa Działania (LGD) „Puszcza Knyszyńska” skupia 7 gmin położonych na obszarze Puszczy, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Lokalna Grupa Działania „Puszcza Knyszyńska” powstała w oparciu o dotychczasowe doświadczenia współpracy pomiędzy gminami Puszczy Knyszyńskiej. Jest wynikiem doświadczeń wspólnych prac w Gospodarczej Unii Gmin "Progres XXI" od 1994 roku oraz Związku Gmin Puszczy Knyszyńskiej Dorzecza Rzeki Supraśl od 1999 roku. To właśnie współpraca na płaszczyźnie turystyki, drobnej przedsiębiorczości w otoczeniu rolnictwa, wykorzystania potencjału przyrodniczego i kulturowego regionu

w celu zrównoważonego rozwoju stały się podstawą do realizacji projektu Lokalnej Grupy Działania – oraz w jego efekcie do powołania i zarejestrowania stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Puszcza Knyszyńska w dniu 6 października 2008 roku.

Tworzona przez siedem gmin Puszczy Knyszyńskiej grupa wdraża pieniądze z programu LEADER pomiędzy wnioskodawców ze swoich terenów. Na dotacje mają szansę przedsiębiorcy, rolnicy (na rozwijanie działalności pozarolniczej), organizacje społeczne i samorządy. Program ma działać do 2015 roku. Wszystko działa tak jak przy regionalnych funduszach unijnych. Są projekty, jest komisja i podstawowe założenia, które owe projekty muszą spełniać. Tyle, że wszystko dzieje się znacznie bliżej samych zainteresowanych. Powstały trzy główne cele strategiczne: pobudzenie turystyki, rozwój przedsiębiorczości i poprawa jakości życia naszych mieszkańców. I takie właśnie projekty będą preferowane.

Od kwietnia 2010 do czerwca 2011, dzięki dofinansowaniu z Regionalnego Programu Operacyjnego, LGD przeprowadziła kampanię promocyjną prezentującą walory turystyczne Puszczy. Akcja skierowana była przede wszystkim do mieszkańców Białegostoku i Warszawy – w tych miastach autorzy kampanii upatrują, bowiem największe zainteresowanie ze strony turystów. Graficzna oprawa kampanii wykorzystywała elementy systemu wizualizacji województwa podlaskiego zaprojektowanej przez Leona Tarasewicza z charakterystycznymi kolorowymi pikselami, symbolizującymi różnorodność kulturową, religijną i kulinarną regionu. Nowoczesne logo (żubr) i symbolika była wykorzystywana także w ramach promocji całego województwa, zarówno w Polsce, jak i Europie (m.in. na targach turystycznych Tempo Libero w Bolzano).

Dzięki współpracy LGD z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych (RDLP) w Puszczy przybędzie też wiat, miejsc odpoczynku czy pomostów. Środki na przygotowanie dokumentacji pochodzą z funduszy Euroregionu Niemen. W tym projekcie partnerem dla strony polskiej (LGD i RDLP) jest litewskie uzdrowisko Druskienniki. LGD jako lider konsorcjum otrzymało blisko 100 tysięcy euro na opracowanie programu budowy małej infrastruktury turystycznej na tym terenie. Prace nad tym dokumentem zakończono w tym roku.

Dorota Ławreszuk, Bogumiła Jędrzejewska, Agnieszka Krukowska, Monika Koczuk-Szabałowska, Monika Pietruczuk

Rozwój bazy noclegowej i ruchu turystycznego na obszarze Puszczy Białowieskiej w latach 1997-2010

Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk
ul. Waszkiewicza 1, 17-230 Białowieża
e-mail: dlawreszuk@zbs.bialowieza.pl

Region Puszczy Białowieskiej wraz z jej przyrodniczymi i kulturowymi atrybutami cieszy się od lat wzrastającym zainteresowaniem turystów. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku odnotowano około 100 tysięcy osób odwiedzających rocznie Rezerwat Pokazowy Żubrów przy Białowieskim Parku Narodowym, stanowiący miejsce najchętniej oglądane przez turystów. Do roku 2010 liczba ta wzrosła o 50%. W ogólnej liczbie turystów cudzoziemcy stanowią średnio 8%.

Przeanalizowano dostępność obiektów i miejsc noclegowych w pięciu gminach położonych w granicach Puszczy Białowieskiej i jej najbliższym sąsiedztwie: Białowieży, Hajnówce, Narewce, Dubiczach Cerkiewnych i Narwi w latach 2001-2010. Obecnie najwięcej miejsc i obiektów noclegowych oferuje gmina Białowieża (m.in. hotele, pensjonaty, kwatery agroturystyczne, pokoje gościnne, schroniska, pola namiotowe). Stanowią one ok. 50% wszystkich miejsc i obiektów dostępnych w pięciu gminach. Białowieża odnotowuje również bardzo szybki wzrost bazy noclegowej: w ciągu 10 lat liczba miejsc noclegowych w tej gminie wzrosła czterokrotnie (z 426 do 1645). Jest to niewątpliwie efekt bezpośredniej bliskości Białowieskiego Parku Narodowego, który oferuje najciekawsze i najbardziej znane w kraju i za granicą miejsca do zwiedzania (Rezerwat Pokazowy Żubrów, Rezerwat Ścisły BPN, Muzeum Przyrodnicze). W ostatnich latach obserwuje się stopniowy rozwój zaplecza noclegowego w małych wsiach położonych wewnątrz i na obrzeżach kompleksu leśnego Puszczy Białowieskiej.

Szczególną cechą ruchu turystycznego w Puszczy Białowieskiej jest rozkład liczby odwiedzających w ciągu roku. Sezon turystyczny jest bardzo długi – od maja do września (5 miesięcy) notuje się 15-27 tysięcy turystów/miesiąc (dane ze sprzedaży biletów do Rezerwatu Pokazowego Żubrów). W okresie zimowym i okołozimowym (listopad-marzec) liczba ta wynosi 2-3 tysiące/miesiąc.

Wzrost ruchu turystycznego aktywuje nie tylko rozwój zaplecza noclegowego w regionie, ale także pociąga za sobą rozwój innych produktów i usług turystycznych takich jak: wyżywienie, usługi przewodnickie, organizacja imprez turystycznych, kulturalnych, konferencji, itd. Dotychczas jednak z rozwoju ruchu

turystycznego korzystają głównie mieszkańcy gminy Białowieża, tymczasem turystyka może i powinna odgrywać znaczącą rolę w gospodarczym rozwoju całego regionu Puszczy Białowieskiej.

Jan Mordań

Haćki – szanse i bariery produktu turystycznego

Towarzystwo „Haj”
Haćki, Bielsk Podlaski
email: janmordan@wp.pl

Wieś Haćki położona jest na malowniczym obszarze Równiny Bielskiej. Region ten wyróżnia się urozmaiconą rzeźbą terenu, ukształtowaną przez siły przyrody i wielowiekową działalność ludzką. Na tym terenie znajdują się niezwykle cenne siedliska przyrodnicze, unikatowy zespół stanowisk archeologicznych i oryginalna zabudowa wiejska. Z uwagi na swoje walory, krajobraz wsi Haćki i jej sąsiedztwa budzi zainteresowanie zarówno naukowców jak i amatorów – miłośników przyrodniczo-kulturowego dziedzictwa Podlasia.

W 1999 roku z inicjatywy mieszkańców Haciek i okolicznych wsi powstało Towarzystwo „Haj”. Celem statutowej działalności organizacji jest społeczno-gospodarczy rozwój lokalnej społeczności wiejskiej z zachowaniem miejscowych walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych. Towarzystwo „Haj” realizuje założenia swojego programu we współpracy z wieloma podmiotami i zainteresowanymi osobami z regionu. W wyniku tej działalności powstało wiele opracowań ukazujących wartości miejscowego krajobrazu i dziedzictwa wsi. Znalazł się wśród nich wniosek „Chrońmy niezwykłą urodę Haciek” (2008), w odpowiedzi, na który Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska” opublikowała opracowanie „Analiza uwarunkowań i koncepcja rozwoju lokalnego produktu turystycznego HAJ! – Uroda Haciek zaprasza”. Ponadto, we współpracy z lokalnymi organami administracji publicznej doprowadzono do podjęcia wielu istotnych decyzji na rzecz ochrony przyrodniczych i kulturowych walorów Haciek.

W lipcu 1997 roku w Urzędzie Gminy Bielsk Podlaski otwarto wystawę przedstawiającą efekty trzydziestoletnich badań archeologicznych w Haćkach. Jednocześnie, w podjętej przez naukowców, władze gmin i pracowników Muzeum Podlaskiego dyskusji nad zagospodarowaniem unikatowego miejsca i jego wykorzystaniem turystycznym podkreślono konieczność opieki i zabezpieczenia tego miejsca przed ewentualnymi zniszczeniami, jakie mogą wyniknąć w miarę rozwoju turystyki i zagospodarowania terenu.

Zdaniem Towarzystwa „Haj” problem opieki i zabezpieczenia przed dewastacją miejscowego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego dotychczas nie został wystarczająco rozwiązany z powodu braku stosownych działań ze strony organów administracji. Przez ostatnie 10 lat można zaobserwować postępującą degradację krajobrazu na gruntach Skarbu Państwa i gminnych w obrębie wsi Haćki, co może mieć znaczenie dla rozwoju turystyki w tym regionie. Jednocześnie Towarzystwo dostrzega silną potrzebę większego zaangażowania lokalnej społeczności, w tym zwłaszcza rolników – właścicieli gruntów, na których stwierdzono cenne siedliska i unikatowy krajobraz archeologiczny, w procesy decyzyjne w zakresie dalszego zagospodarowania regionu, w tym pod kątem turystycznym.

Szansą na powstanie atrakcyjnego produktu turystycznego w Haćkach będą właściwie ukierunkowane działania organów administracji publicznej i umożliwienie miejscowym mieszkańcom zagospodarowania gruntów na obszarze swojej wsi zgodnie z dobrze pojętą ochroną siedlisk przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego. Najpoważniejsze bariery w turystycznym wykorzystaniu unikatowego krajobrazu w Haćkach to ignorowanie potrzeb i kapitału ludzkiego mieszkańców, preferowanie partykularnych interesów niewielu osób oraz tworzenie „wirtualnych” projektów, bez realnej możliwości ich urzeczywistnienia.

Czesław Okołów

Szkolenie przewodników terenowych do pracy na obszarach cennych przyrodniczo (doświadczenia z Białowieży)

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
Oddział im. J. J. Karpińskiego w Białowieży
ul. Kolejowa 17, 17-230 Białowieża
e-mail: pttk@pttk.bialowieza.pl

Województwo podlaskie prócz bogactwa dziedzictwa kulturowego, różnorodności etnicznej i religijnej posiada unikatowe obiekty przyrodnicze takie jak Puszcze: Białowieska, Augustowska, Romincka i Knyszyńska, Doliny Biebrzy i Narwi oraz fragment Doliny Bugu. Niektóre z nich są unikatowe w skali Europy. Nic, więc dziwnego, iż od lat przyciągają one miłośników przyrody z całego świata, stanowiąc obiekt turystyki przyrodniczej, której prawidłowa obsługa wymaga wykwalifikowanych przewodników.

W ciągu ponad pół wieku działalności Koło Przewodników Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (PTTK) w Białowieży wypracowało system szkolenia i doszkalania nastawiony na prezentację walorów Puszczy Białowieskiej, głównie jej przyrody. W toku kursu kandydatów na przewodników prócz programu narzuconego przez obowiązujące rozporządzenie o przewodnikach turystycznych obejmujące łącznie 285 godzin kursu poświęcamy dodatkowo ponad 100 godzin zagadnieniom dotyczącym Puszczy Białowieskiej, głównie jej przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć terenowych (wycieczek) po różnych trasach i co najważniejsze w różnych porach roku. Rzecz w tym, iż kandydaci na przewodników nie zawsze są z wykształcenia biologami czy leśnikami a przewodnictwo na terenie Białowieskiego Parku Narodowego i Puszczy Białowieskiej wymaga praktycznej znajomości roślin np. rozpoznawania drzew nie tylko w sezonie wegetacyjnym, lecz także w okresie bezlistnym. Do tego dochodzi znajomość śladów zwierząt nie tylko w postaci tropów, lecz także śladów żerowania, dalej znajomość ptaków i ich głosów tudzież najpospolitszych owadów i grzybów. Wszystko to stanowi podstawę do prezentacji zwiedzającym nie tylko pojedynczych, atrakcyjnych gatunków roślin, grzybów czy zwierząt, lecz także do wyjaśniania funkcjonowania naturalnych ekosystemów.

Mając powyższe na uwadze planując kurs kandydatów na przewodników staramy się by trwał około 9 miesięcy, co daje możliwość zapoznania się nie tylko z poszczególnymi szlakami, lecz także z tym, co w danej porze roku można zaprezentować w Puszczy i na co warto zwracać uwagę. Zazwyczaj rozpoczynamy kurs kandydatów na przewodników jesienią np. w końcu września i kończymy go w czerwcu następnego roku. Tak ułożony program kursu pozwala na wstępne nauczanie uczestników rozpoznawania roślin wczesnowiosennych jak i tych, które kwitną latem a oprócz tego rozpoznawania przynajmniej najpospolitszych ptaków ze szczególnym uwzględnieniem takich rzadkości jak np. dzięcioły biało-grzbiety i trójpalczasty czy muchołówka mała oraz orlik krzykliwy. Jest zrozumiałe, iż po zdaniu egzaminu przewodnicy będą dalej doskonalić swe umiejętności praktyczne. Niestety organizatorzy trzech ostatnich kursów kandydatów na przewodników nie uwzględniali specyfiki przewodnictwa w Puszczy i zorganizowali kurs w okresie zimowym ograniczając zajęcia terenowe, co odbiło się niekorzystnie na praktycznej znajomości szlaków oraz rozpoznawaniu roślin i zwierząt przez uczestników tych kursów. W przypadku przewodników oprowadzających turystów zagranicznych dochodzi znajomość poprawnej terminologii przyrodniczej w językach obcych. Szkoda, że inicjatywa kształcenia przewodników turystyki przyrodniczej „Safari” zrodzona w latach 80-tych upadła.

Niezależnie od szkolenia kandydatów na przewodników Koło Białowieskie prowadzi systematyczne zajęcia doszkalające tak praktyczne (wycieczki terenowe) jak i teoretyczne. Zajęcia prowadzi członkowie Koła oraz specjaliści z białowieskich placówek naukowych i ośrodków naukowych z całej Polski. W województwie podlaskim podobne zajęcia w formie Wszechnicy Biebrzańskiej są prowadzone dla przewodników po Biebrzańskim Parku Narodowym.

Bożena Pogorzelska

Kierunki rozwoju turystyki na podstawie Programu Rozwoju i Zagospodarowania Turystycznego w województwie podlaskim

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
Departament Edukacji, Sportu i Turystyki
ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 1, 15-888 Białystok
e-mail: bozena.pogorzelska@umwp-podlasie.pl

W ramach prezentacji przedstawione zostaną główne założenia Programu Rozwoju i Zagospodarowania Turystycznego łącznie z wizją i misją, jakie zostały wyznaczone dla województwa podlaskiego. W ramach prezentacji zostaną wskazane wymienione poniżej główne priorytety rozwojowe wraz z ich celami strategicznymi:

- nowoczesna infrastruktura turystyczna i około turystyczna,
- wzmocnienie pozycji województwa podlaskiego na krajowym i zagranicznym rynku turystycznym,
- wysoka jakość podlaskiej turystyki,
- prognozowanie i programowanie popytu i potrzeb turystycznych,
- partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki.

Katarzyna Ramotowska

Produkt turystyczny na obszarach Natura 2000 na przykładzie Bagien Biebrzańskich

Biuro Usług Przewodnickich
Biebrza Eco-Travel
ul. Kościuszki 26/11, 19-110 Goniądz
e-mail: eco-travel@biebrza.com

Podlasie jest regionem o dużym potencjale przyrodniczym. Poza mało zurbanizowanym krajobrazem wyróżnia się ono dużą różnorodnością gatunków, ale przede wszystkim udziałem wielu rzadkich zwierząt takich jak wodniczka, dubelt, orlik grubodzioby, wilk – będących nieraz podstawowym powodem wyjazdów turystycznych. Dodatkowy nasz atut to łatwość pokazywania wielu z tych obiektów – szczególnie w okresie zimy i przedwiośnia (np. żubr, łoś, bobry, ptaki na przelotach).

Potencjalnie, więc mamy, na czym zarabiać. Ciągle jeszcze nie wiemy jak to robić. O ile z walorami kulturowymi jakoś sobie radzimy to ciągle nie do końca radzimy sobie z czerpania korzyści ekonomicznych z walorów przyrodniczych. Mamy problem z tworzeniem konkurencyjnych rynkowo produktów, w których atrakcję stanowią zasoby przyrodnicze. Nie potrafimy zaoferować ich tak, aby stały się pożądaną atrakcją.

Zainteresowanie turystyką przyrodniczą w Europie Zachodniej istnieje od kilkudziesięciu lat. Na rynku polskim turystyka przyrodnicza zaczęła się na dobre rozwijać dopiero od około 10 lat. Nic, więc dziwnego, że poziom naszych ofert nie dorównuje tym z krajów o dłuższej tradycji reklamowania swoich walorów przyrodniczych (np. oferta Finów dla fotografów przyrody). Siłą rzeczy w krajach Europy Zachodniej turystyka przyrodnicza przynosi dużo wyższy dochód.

Jak na Bagnach Biebrzańskich wykorzystywany jest potencjał przyrodniczy

Przy okazji burzy związanej z wygasającym w 2011 roku wstrzymaniu polowań na łośia zmuszeni zostaliśmy do oszacowania znaczenia łośia dla gospodarki turystycznej Regionu. Istnieje potrzeba kompleksowych badań na ten temat, ale szacunkowo produkt turystyczny – “wypraw na łośia” od 2-3 lat przynosi ok. 7 mln przychodu rocznie. Ponieważ łoś jest dodatkowo, koronną atrakcją Bagien Biebrzańskich a co za tym idzie składnikiem wielu innych pakietów turystycznych oraz jedyną całoroczną atrakcją tego rejonu to pośredni przychód dla regionu kształtuje się na poziomie 30 mln zł.

Kierunki rozwoju turystyki na Bagnach Biebrzańskich.

Od roku 1993, czyli momentu powołania Biebrzańskiego Parku Narodowego i rozpoczęcia działalności Biura Usług Turystycznych, Biebrza Eco-Travel:

- zwiększyła się liczba docelowych segmentów odbiorców naszej oferty – w roku 1993 jedynie przyrodnicy, a w roku 2011 przyrodnicy, firmy, szkoły, rodziny z dziećmi, amatorzy aktywnego wypoczynku;
- szczyt sezonu turystycznego wydłużył się z 1 miesiąca w 1993 do 7 miesięcy w 2010, przy czym zarysowuje się wyraźny podział na sezon z turystyką przyrodniczą (wiosna i jesień) oraz sezon z turystyką aktywną (lato);

- wydłużył się średni okres pobytu turystów nad Biebrzą – z kilku godzin do kilku dni, a nawet do 7-14 dni w okresie wakacyjnym;
- jednocześnie wzrosła liczba klientów odwiedzających Dolinę Biebrzy;
- wzrosła też liczba obiektów noclegowych i innych usług towarzyszących produktom turystyki przyrodniczej jak np. wzrost liczby przewodników z 0 do blisko 50, liczby kwater z 3 do blisko 250.

Problemy hamujące rozwój turystyki na Bagnach Biebrzańskich

- nieodpowiedzialne i rabunkowe korzystanie z zasobów przyrodniczych,
- brak spójnej polityki rozwoju turystycznego dla całego obszaru,
- brak współpracy oraz niedostateczny przepływ informacji między jednostkami zajmującymi się turystyką.

Wyzwaniem stojącym przed podmiotami odpowiedzialnymi za rozwój turystyki rejonu jest podniesienie standardu usług do poziomu gwarantującego większą satysfakcję klienta przy mniejszej presji na przyrodę i równocześnie wyższym dochodzie dla Regionu.

Ograniczenia dotyczące rozwoju turystyki na Bagnach Biebrzańskich

- wrażliwość zasobów przyrodniczych na presję turystyczną,
- duża zależność od słabo przewidywalnych w naszym klimacie czynników pogodowych
- zależność od wpływu czynników zewnętrznych takich jak decyzje administracyjne w kwestiach inwestycyjnych prowadzące do utraty walorów przyrodniczych np. Carska Droga, lotnisko pod Tykocinem.

Waldemar Sieradzki

Turystyka przyrodniczo-leśna podstawą systemu udostępnienia lasów

Lasy Państwowe
Nadleśnictwo Krynki
Poczopek 6D, 16-113 Szudziałowo
e-mail: waldemar.sieradzki@bialystok.lasy.gov.pl

Potrzeba podróżowania, zwiedzania i poznawania świata, „pielgrzymowanie” i doświadczanie nowych wrażeń, zmienianie miejsca pobytu, odkrywanie urody i niezwykłości świata, stanowi wrodzoną cechę człowieka daną mu przez naturę i rozwijaną przez kulturę – taką godną uwagi filozofię genezy turystyki przekazuje J. Kozielski w „Esejach psychologicznych”.

Udostępnianie lasów, a właściwie przygotowanie ich do przyjęcia turystów jest nie tylko odpowiedzią na tak opisane potrzeby, nie tylko obowiązkiem prawnym, ale przede wszystkim stanowi trudną do przecenienia szansę dla leśników i całej organizacji Lasy Państwowe pozytywnego zweryfikowania swej „niezastąpioności” jako zarządzającego zielonym bogactwem. A skoro tak, to trzeba wypracować algorytmy postępowania, które pozwolą znaleźć właściwą odpowiedź na rosnące dążenie do wielorakiego użytkowania przyrody, którego ważną emanacją jest turystyka przyrodniczo-leśna.

Spółeczne zjawisko, jakim bez wątplenia jest turystyka doczekało się wielu opisań i analiz. Dostatecznie trafnie, jak sądzę, ujmuje je uporządkowana, synergicznie powiązana trójka ERE, czyli Edukacja, Rekreacja, Ekonomia. Pojęcie edukacji, słowa wytrychu, bywa nadużywane jako swoistego panaceum na wszelakie społeczne problemy. Nie chcąc podążać tym tropem nie sposób jednak nie zauważyć, że edukacja przyrodniczo-leśna nie tylko dostarcza wiedzy, kształtuje wrażliwość, poczucie estetyki i piękna, ale uczy również rozumnej ochrony przyrody. Już pod koniec XIX wieku Thomas H. Huxley zauważył, że „Dla osoby nieobeznanej z sekretami przyrody przechadzka na łonie natury jest jak zwiedzanie galerii wypełnionej cudownymi dziełami sztuki, z których dziewięć na dziesięć odwróconych jest twarzą do ściany”. Jednym słowem edukacja przyrodniczo-leśna *ex ante* i ekspedycyjna wydaje się być niezwykle ważnym elementem turystycznego udostępniania lasów.

Bez wątplenia rekreacyjny aspekt turystyki jest najczęściej eksponowany, i to zarówno przez uczestników jak i kreatorów turystyki przyrodniczo-leśnej. Sprostanie w tym zakresie oczekiwaniom wizytatorów wbrew pozorom nie jest trudne. Jak bowiem wskazują liczne badania, nasz potencjalny klient oczekuje przede wszystkim dyskretnej informacji w terenie, wyznaczenia i oznaczenia ciekawych tras i prostej, nie kłócej się ze środowiskiem leśnym, infrastruktury. Z tym, że nieco inne są potrzeby w tzw. puszcach metropolitalnych (Puszcza Knyszyńska), inne w lasach o tzw. okresowej atrakcyjności (Puszcza Augustowska), a jeszcze odmienne w lasach odległych od dużych ośrodków miejskich. I to należy uwzględnić.

Trudnym do przecenienia jest ekonomiczny aspekt turystyki. Dotyka ona, bowiem wszystkich uczestników tego procesu, tj. kreatorów, wizytatorów i pośrednich beneficjentów. Dla celów niniejszego opracowania skoncentrujemy się na efektywności ekonomicznej udostępniania lasów przez Lasy Państwowe – jednego

z głównych kreatorów turystyki przyrodniczo-leśnej. Będziemy mieli zatem z jednej strony do czynienia z nakładami inwestycyjnymi i bieżącymi wydatkami na utrzymanie infrastruktury turystycznej, z drugiej z ograniczeniem kosztów (szkód) z tytułu chaotycznej i żywiołowej penetracji obszarów leśnych, a także, o czym nie zawsze pamiętamy, z odłożoną w czasie korzyścią (zapłata?) – pochodną pozytywnego wizerunku Lasów Państwowych i leśników.

Próbie weryfikacji zaprezentowanej powyżej filozofii turystycznego udostępniania lasów podjęliśmy w Puszczy Knyszyńskiej w Nadleśnictwie Krynki, która jak mało które lasy, bogata jest nie tylko przyrodniczo, ale również historycznie, kulturowo i etnograficznie. H.B. Swope konstatował „Nie mam recepty na sukces. Służę za to przepisem na niepowodzenie. Spróbujcie zadowolić wszystkich”. To też my w Nadleśnictwie Krynki nie mamy takich ambicji, nie twierdzimy, że nasza propozycja jest najlepsza, że sprostamy wszelkim oczekiwaniom. Ale jak powiadają Japończycy, wizja bez działania to marzenie, zaś działanie bez wizji to koszmar. Mamy wizję, działamy, podpatrujemy liderów i bacznie wsłuchujemy się w opinię ekspertów, stąd również nasza obecność na seminarium.

Marcin Smoleński

Studium zagospodarowania regionu Puszczy Białowieskiej

Politechnika Białostocka
Wydział Zarządzania
Katedra Turystyki i Rekreacji
ul. Ojca S. Tarasiuka 2, 16-001 Kleosin-Białystok
e-mail: m.smolenski@pb.edu.pl

Ze względu na specyfikę regionu Puszczy Białowieskiej (peryferyjny obszar rolniczy, status obszaru chronionego z rozlicznymi formami ochrony ograniczającymi intensywne użytkowanie zasobów), najbardziej właściwym modelem zagospodarowania turystycznego wydaje się być model strukturalny zaproponowany przez D. Dredge w 1999 roku, uwzględniający formuły ewolucyjne modeli R. W. Butlera z 1980, N. Leipera z 1995, S. Liszewskiego z 1995, J. M. Miosseca z 1977 i M. Oppermana z 1993 roku. Przy czym, zgodnie z tym modelem, region Puszczy Białowieskiej (np. w granicach administracyjnych powiatu hajnowskiego) nie jest samodzielnym regionem turystycznym. Natomiast, jest integralną częścią (wewnętrznym rejonem turystycznym) regionu turystycznego Podlasia z Białymstokiem, jako ośrodkiem centralnym. Zatem, planowanie zagospodarowania turystycznego musi uwzględniać funkcjonalne związki między obszarem metropolitalnym Białegostoku a obszarem powiatu hajnowskiego.

Najprościej, zagospodarowanie turystyczne można definiować jako funkcjonalnie spójny, przestrzenny system infrastruktury i usług, służący udostępnieniu turystyczno-rekreacyjnemu środowiska geograficznego obszaru recepcji turystycznej. Zgodnie z modelem D. Dredge, funkcjonalną spójność przestrzennej struktury obszaru turystycznego uzyskuje się poprzez zintegrowanie funkcji czterech podstawowych kompozytów: ośrodków (węzłów) turystycznych, szlaków komunikacyjnych dostępności zewnętrznej, szlaków komunikacyjnych dostępności wewnętrznej i stref (bram) powitalnych. Planowana przestrzeń ww. kompozytów służy celom gospodarki turystycznej (zgodnie z teorią S. Liszewskiego przestrzeń penetracji, asymilacji lub urbanizacji turystycznej). Pozostała, w znakomitej większości, przestrzeń powinna pełnić funkcje poza turystyczne (przebiegi indyferencji turystycznej).

Potencjalnie, ośrodkiem centralnym rejonu turystycznego Puszczy Białowieskiej jest Hajnówka. Powinna ona przejąć w ograniczonym zakresie funkcje: administracyjną (planowania przestrzeni turystycznej), logistyczną dla gospodarki turystycznej, dystrybucyjną dla ruchu turystycznego, w tym obsługę ruchu turystyki biznesowej (MICE) w rejonie.

Najniższą kategorią ośrodków turystycznych są węzły III-rzędowe. Ich celem jest bezpośrednie udostępnienie atrakcji rejonu, opartych na walorach dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. W tym przypadku ta rola spoczywa na Białowieży (strefa administracyjna centralnej części rejonu puszczańskiego), na Dubiczach Cerkiewnych i Czeremsze (strefy administracyjne południowej części rejonu puszczańskiego) oraz na Narewce (strefa administracyjna południowej części rejonu puszczańskiego). Wiąże się to z koncepcją koncentracji-rozproszenia ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Według tej koncepcji obszary o dużej wrażliwości ekologicznej powinny być wykluczone dla koncentracji ruchu turystycznego. W tej koncepcji, obok ośrodków turystycznych (II- i III-rzędowych), jako przestrzeni urbanizacji turystycznej, ważną rolę odgrywają tzw. szlaki komunikacyjne dostępności wewnętrznej, których krajobrazy stanowią przestrzeń asymilacji turystycznej. Szlaki te łączą ze sobą ośrodki turystyczne, koncentrując ruch turystyczny na obszarach o małej wrażliwości

ekologicznej, w formule tzw. drogowych korytarzy krajobrazowych. Ostatnim kompozytem są strefy (bramy) powitalne, lokalizowane zazwyczaj w ośrodku II-rzędowym (w tym przypadku w Hajnówce), w ramach centrum informacji turystycznej, których zadaniem jest dystrybucja ruchu turystycznego zgodnie z przyjętą w rejonie turystycznym koncepcją koncentracji-rozproszenia.

Zgodnie z teorią cyklu życia obszaru turystycznego R. W. Butlera z 1980 roku, brak przestrzennie spójnej koncepcji zagospodarowania turystycznego prowadzi do zagrożeń społecznych i środowiskowych. Czego przykładem może być spontaniczny, pozbawiony przestrzennej koncepcji, rozwój zagospodarowania turystycznego w gminie Białowieża, który zagraża trwale zrównoważonemu rozwojowi turystyki w całym rejonie Puszczy Białowieskiej.

Marcin Staniurski , Aleksandra Gierwat

„Opowieści z Narwi” potencjałem dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Podlasia

Fundacja Partnerstwo Dorzecza Narwi
ul. Sienkiewicza 10/17, 18-400 Łomża
e-mail: aleksandra.gierwat@gmail.com
e-mail: marcin.staniurski@gmail.com

Na brak walorów mogących przyciągnąć turystów zdecydowanie nie możemy narzekać – cztery parki narodowe, trzy parki krajobrazowe, obszary chronione Natura 2000, bogactwo kultur reprezentowanych przez różne grupy narodowościowe i etniczne zamieszkujące obszar województwa podlaskiego. Okazuje się jednak, że sama promocja wizerunkowa nie wystarczy. Turysta musi mieć informacje nie tylko o tym, co można zobaczyć w regionie i jak aktywnie można spędzić tu czas. Musi jeszcze mieć pewność, że jest to oferta dostępna dla indywidualnych nabywców. Odpowiedzią na te oczekiwania są „Opowieści z Narwi” – transgraniczny produkt sieciowy oferujący aktywną turystykę dla indywidualnych turystów w cennych przyrodniczo obszarach północno-wschodniej Polski, części Litwy i Białorusi. Poszczególne atrakcje stają się szerzej dostępne poprzez sprzedaż w sieciowych Centrach Informacji Turystycznej w każdej z krain, w krainach sąsiednich (poprzez platformę internetową) a także poprzez wykorzystanie ich przy pakietach pobytowych sprzedawanych przez touroperatorów.

Mirosław Stepaniuk

Niewykorzystany potencjał kulturowy i przyrodniczy regionu na przykładzie Krainy Otwartych Okiennic

Stowarzyszenie Dziedzictwo Podlasia
Puchły 62, 17-210 Narew
e-mail: stepaniukm@poczta.onet.pl

Obszar doliny górnej Narwi jest jednym z najslabiej rozwiniętych ekonomicznie obszarów Polski. Występuje tu masowe bezrobocie, wiele gospodarstw rolnych nie uzyskuje pożądaných efektów ekonomicznych. Gminy leżące w dolinie górnej Narwi łączy szereg wspólnych problemów takich jak brak infrastruktury technicznej, niskie dochody publiczne, starzenie się i wyludnianie wsi, niski poziom wykształcenia ludności. Jednocześnie jest to jeden z najcenniejszych obszarów przyrodniczych naszego kraju, tworzący korytarz ekologiczny pomiędzy 3 parkami narodowymi: Białowieskim, Narwiańskim i Biebrzańskim, stanowiący ważny element sieci Natura 2000.

Kraina Otwartych Okiennic – pomysł na ochronę przyrody i rozwój ekonomiczny

Mając na uwadze nierozzerwalny związek jaki istnieje między gatunkową ochroną przyrody, formą użytkowania terenu i ochroną krajobrazu kulturowego oraz faktem większego zrozumienia i większej przychylności społeczeństwa dla działań w zakresie ochrony dóbr kultury w 1999 roku Północnopodlaskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (PTOP) rozpoczęło projekt na terenie trzech wsi położonych w rejonie ujścia rzeki Rudni do Narwi. Wkrótce cała inicjatywa zyskała swoją nazwę – Kraina Otwartych Okiennic (KOO).

We współpracy z firmą COWI Białowieża przygotowany został program ochrony walorów kulturowych, na które składają się przede wszystkim bardzo specyficzne dekoracje budynków mieszkalnych w postaci

okiennic, nad- i podokienników, wiatrownic, narożnic, a także dekoracje elewacji i szczytów. W ramach realizacji projektu wsparto finansowo renowację i remonty 18 domów. Odnowiono i odmalowano przede wszystkim wspomniane ozdoby i okiennice mając na uwadze również fakt, że jest to istotny element walorów turystycznych tego regionu i będzie miał istotne znaczenie przy jego promocji.

Rozpoczęto równocześnie kampanię medialną i informacyjną. Wydano w trzech językach broszury promocyjne oraz ustawiono oryginalne tablice informujące o wjeździe do KOO. Po tym etapie działania PTOP wyraźnie zyskały na popularności i zostały w pełni zaakceptowane przez mieszkańców.

Na bazie wcześniejszych działań pod koniec 2001 roku rozpoczęto kolejny etap projektu mający na celu aktywizację lokalnej społeczności poprzez rozwój turystyki. Tym razem adresatami szkoleń i warsztatów byli nie tylko mieszkańcy tych trzech wsi, ale również przedstawiciele lokalnego samorządu, domu kultury, szkoły oraz lokalni twórcy ludowi kultywujący tradycje regionalnego rzemiosła. Warsztaty spotkały się z dużym zainteresowaniem i pozwoliły wyłonić grupę kilkunastu osób, które w rozwoju turystyki upatrywały dodatkowe źródło utrzymania. W trakcie kolejnych spotkań wygenerowano szereg pomysłów i inicjatyw.

Od roku 2004 działania w KOO kontynuuje Stowarzyszenie Dziedzictwo Podlasia próbując przede wszystkim pobudzić lokalną inicjatywę mieszkańców i stworzyć podstawy do stabilnej ochrony wartości kulturowych regionu ze szczególnym uwzględnieniem tradycyjnego budownictwa.

Bilans dokonań

Wymiernymi efektami działań w Krainie Otwartych Okiennic jest:

w aspekcie społecznym:

- pobudzenie świadomości mieszkańców wsi Puchły, Soce i Trześcianka odnośnie wartości dziedzictwa kulturowego jakie posiadają u siebie oraz możliwości jego wykorzystania w rozwoju i aktywizacji gospodarczej,
- powołanie do życia dwóch organizacji pozarządowych działających głównie na obszarze KOO;

w aspekcie przyrodniczym:

- wzmocnienie systemu ochrony przyrody poprzez podtrzymanie użytkowania łąk – miejsc lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowatych i wodno-błotnych oraz renaturalizacja rzeki Rudni,
- zinventaryzowanie tradycyjnych ogródków przydomowych i ich promocja wśród mieszkańców;

w aspekcie kulturowym:

- przywrócenie świetności kilkunastu drewnianym domom mieszkalnym poprzez odrestaurowanie okiennic i innych ozdób, zrekonstruowanie drewnianych krzyży i kapliczki słupowej,
- zinventaryzowanie zdobień na budynkach mieszkalnych oraz wykonanie zestawów zdobień wraz z szablonami,
- przeprowadzenie warsztatów budowy tratwy oraz zainicjowanie Spotkań Orylskich wraz ze spławem tratwą,
- wpisanie do wojewódzkiej ewidencji zabytków kilkadziesiąt budynków mieszkalnych i inwentarskich ze wsi Soce i Trześcianka,
- powołanie do życia Szkoły Tradycji Architektonicznych Północnego Podlasia i uruchomienie ekspozycji muzealnej nt. Zdobnictwa architektonicznego;

w aspekcie turystycznym:

- wypromowanie Krainy Otwartych Okiennic, jako lokalnego produktu turystycznego bazującego na oryginalnych walorach kulturowo-przyrodniczych regionu doliny górnej Narwi i przedpola Puszczy Białowieskiej,
- wyznakowanie szlaku Krainy Otwartych Okiennic,
- uruchomienie czterech gospodarstw agroturystycznych,
- wybudowanie małej infrastruktury turystycznej (wiaty).

Mirosław Stepaniuk

Kategoryzacja kwater z obszaru Puszczy Białowieskiej

Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”
ul. Parkowa 3, 17-200 Hajnówka
e-mail: stepaniukm@poczta.onet.pl

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Puszcza Białowieska” rozwinęła się sieć ponad 120 kwater agroturystycznych i innych obiektów świadczących usługi turystyczne o mocno zróżnicowanym charakterze. Oferują one przede wszystkim wynajem pokoi gościnnych wraz z różnorodnymi usługami towarzyszącymi:

regionalnym wyżywieniem, wypożyczaniem sprzętu sportowego, przejażdżkami konnymi, przewodnictwem turystycznym, folklorem itp.

Swoją ofertę usługodawcy sprzedają poprzez internet, wydawnictwa katalogowe i za pomocą wydawnictw broszurowych rozprowadzanych na targach i imprezach turystycznych. Informacja zamieszczana we wszelkiego rodzaju materiałach reklamowych bardzo często jest niepełna, niewłaściwie sklasyfikowana, niespójna i niejednolita. Zazwyczaj prowadzi to do rozbieżności między oczekiwaniami gości a zastaną rzeczywistością wynikającą z niewłaściwego zrozumienia różnorodnych i niespójnych opisów.

Założenia kategoryzacji

Uznano, iż rozwiązaniem problemu może być wdrożenie systemu kategoryzacji kwater opartego na jednolitym systemie oceny i klasyfikacji. System taki opracowany przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej funkcjonuje, lecz jest niedostępny dla lokalnych usługodawców ze względu na niedostosowanie go do specyficznego charakteru regionu i bardzo wysoką cenę. W związku z tym Białowieskie Stowarzyszenie Agroturystyczne „Żubr” we współpracy z LGD „Puszcza Białowieska” podjęło działania polegające na opracowaniu koncepcji i wdrożeniu wewnętrznego systemu kategoryzacji kwater agroturystycznych uwzględniającego specyficzne zasoby materialnej i niematerialnej kultury regionu. Uwzględniono następujące kryteria jakości regionalnej: podlaska drewniana chata, elementy małej architektury decydujące o wiejskim charakterze obiektu, tradycyjny ogród i sad, regionalny wystrój wnętrza, swojskie jedło i kuchnia regionalna, sprzedaż produktów regionalnych i lokalnych, warsztaty rzemiosła tradycyjnego i pokazy tradycyjnego przetwórstwa żywności, kultywowanie tradycji i obrzędów (organizowane w gospodarstwie).

W wyniku realizacji działań osiągnięto następujące rezultaty:

- przyjęto założenia przyznawania znaku markowego Krainy Żubra, przygotowano instrukcję i dokumentację dotyczącą oceny wiejskiej usługi turystycznej, oraz przeszkolono 12 osób – przedstawicieli Stowarzyszenia, LGD i samorządów lokalnych, którzy przeprowadzili lustrację, ocenili obiekty i zdecydowali o przyznaniu znaku markowego kwaterom spełniającym wymagania;
- zlustrowano i oceniono 40 kwater, przyznając im prawo firmowania swojej działalności, posługując się regionalnym znakiem markowym Krainy Żubra;
- kwatery spełniające wymagania produktu markowego oznakowano znakiem markowym Krainy Żubra.

Przyjęty system oceny kwater jest dobrowolny i otwarty. Logo Krainy Żubra oznacza, że kwatera jest sprawdzona, spełnia ustawowe wymagania jakościowe, zachowuje i kultywuje regionalne tradycje. Wspólnym celem jest, by znak markowy otrzymywały kwatery i usługi o dobrej jakości, ponieważ to obiekty oznakowane regionalnym znakiem Krainy Żubra będą kształtowały wizerunek turystyki wiejskiej w regionie.

Eugeniusz Wiśniewski

Turystyka zrównoważona na Podlasiu

Podlaskie Stowarzyszenie Agroturystyczne

Kuryły 3, 16-100 Sokółka

e-mail: kuryly@poczta.onet.pl

Cenne walory przyrodnicze, kulturowe i etniczne sprawiają, iż turystyka z roku na rok staje się istotną dziedziną gospodarki naszego województwa. Wraz ze wzrostem natężenia ruchu turystycznego w coraz większej części regionów Podlasia, turystyka stała się zagrożeniem niektórych cennych obszarów. Jednocześnie działania podmiotów zajmujących się turystyką i polityka niektórych samorządów w kwestii ochrony cennych walorów przyrodniczych i kulturowych, wyraźnie odbiega od zasad, na których opiera się turystyka zrównoważona. Z uwagi na miejsce i warunki działania, w największym stopniu cechy turystyki zrównoważonej posiada agroturystyka. Niestety i tu pojawiają się zagrożenia polegające na degradacji przestrzeni wiejskiej. Dla dalszego rozwoju zrównoważonej turystyki, niezbędne jest stworzenie polityki dotyczącej długofalowej wizji rozwoju turystyki na wszystkich etapach jej działania i dotyczącej wszystkich podmiotów, które się nią zajmują. Podstawą wszystkich działań powinna być edukacja, która pozwoliłaby na wzrost świadomości znaczenia turystyki dla rozwoju lokalnego i ochrony zasobów krajobrazowych i kulturowych.

Romuald Ziółkowski

Kreowanie marki turystycznej obszarów cennych przyrodniczo poprzez rozwój szlaków kulturowych

Politechnika Białostocka
Wydział Zarządzania
Katedra Turystyki i Rekreacji
ul. Ojca S. Tarasiuka 2, 16-001 Kleosin-Białystok
e-mail: r.ziolkowski@pb.edu.pl

Rozwój turystyki nigdy nie pozostawał bez związku ze środowiskiem przyrodniczym. Niezależnie od sposobu postrzegania jego cech, czy to z punktu widzenia lokalizacji inwestycji turystycznych, czy też konsumpcji oferowanych dóbr i usług przez turystów, relacje te przez długi czas miały charakter jednowymiarowy. Dominowały potrzeby organizatorów wypoczynku, którzy w sposób bezrefleksyjny i krótkowzroczny podporządkowywali sobie przestrzeń turystyczną na potrzeby rozwijającego się ruchu turystycznego. Jednak dokonujące się zmiany światopoglądowe w zakresie gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego bardzo szybko przeniknęły do sektora turystycznego. Rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństwa nie pozostawała bez wpływu na działalność branży turystycznej. Z jednej strony pojawiły się ograniczenia w sposobie i zakresie korzystania z dóbr natury, z drugiej – trzeba było sprostać rosnącym wymaganiom klientów w zakresie spełniania norm środowiskowych.

Zachodzące zmiany sprzyjały racjonalnemu wykorzystywaniu zasobów przyrodniczych. W związku z tym można obecnie zauważyć, że wiele obszarów charakteryzujących się wyróżniającymi walorami przyrodniczymi konkuruje ze sobą o turystów, inwestorów, a nawet mieszkańców. Jednak cenność świata przyrodniczego, zróżnicowana oferta turystyczna czy ułatwienia gospodarcze dla potencjalnych przedsiębiorców już nie wystarczają do wzbudzenia zainteresowania. Aby miejsce było interesujące musi mieć markę.

Kreowanie marki turystycznej, niezależnie czy dotyczy przedsiębiorstwa, miasta czy obszaru przyrodniczo cennego jest niezmiernie ważnym elementem rozwoju turystyki. Decyzja turysty o przybyciu i skorzystaniu z oferty turystycznej jest związana w dużej mierze z rozpoznawalnością destynacji turystycznej. W dzisiejszych czasach wiele osób już rozumie, że stworzenie pozytywnego wizerunku obszaru przyrodniczo cennego wymaga stworzenia unikatowej marki tak, aby mogła być ona rozpoznawalna wśród klientów i dobrze świadczyć o danym miejscu.

Przy kreowaniu marki turystycznej obszaru przyrodniczo cennego ważne jest, aby docelowy wizerunek danego miejsca był zgodny z oczekiwaniami mieszkańców, osób pracujących nad marketingiem obszaru oraz turystów. Tożsamość musi, bowiem odpowiadać wizerunkowi i odwrotnie, wizerunek nie może być oderwany od tożsamości obszaru. Jednak wykreowany wizerunek nie musi być prostym odzwierciedleniem posiadanych walorów przyrodniczych. Cenność środowiska przyrodniczego przestała być istotnym wyróżnikiem destynacji turystycznych. O ile w dalszym ciągu turyści wybierają takie obszary jako miejsca wyjazdów turystycznych, o tyle nie jest to najważniejsze kryterium procesu decyzyjnego. Obecnie obszary takie muszą poszukiwać nowych sposobów na zainteresowanie turystów. Jednym z takich rozwiązań może być rozwój szlaków kulturowych. Większość obszarów przyrodniczo cennych charakteryzuje się bogatym dziedzictwem kulturowym na bazie, którego można rozwijać ofertę turystyczną. Znakomicie widać to na przykładzie województwa podlaskiego i czterech obszarów leśnych: Puszczy Białowieskiej, Puszczy Knyszyńskiej, Puszczy Augustowskiej i Puszczy Kurpiowskiej. Wszystkie one charakteryzują się zbliżonymi walorami przyrodniczymi, a jednocześnie silnie zróżnicowanym potencjałem kulturowym. Umiejętność wykorzystania tego potencjału do przygotowania oferty aktywnego wypoczynku na szlakach kulturowych daje przewagę nad konkurencją, a jednocześnie wytycza nowy kierunek wykorzystania turystycznego tych obszarów. Jest to jednocześnie sposób na kreowanie nowej marki turystycznej obszarów przyrodniczo cennych. Marki, która wysyła nowy komunikat w postaci obietnicy interesującego spędzenia czasu wolnego, poprzez odkrywanie kultury i historii regionu. Obietnicy wyjątkowości środowiska przyrodniczego nie trzeba już składać. Jest to cecha naturalna tych obszarów.

Projekt "Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS", finansowany jest przez 7. Program Ramowy Wspólnoty Europejskiej (FP7 2010-2013), umowa o dotację nr 245737.

Działanie:
„Podlaskie Regionalne Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT”